

USPRAWNIANIE CZYTANIA

U UCZNIÓW DYSLEKTYCZNYCH

Jakie ćwiczenia są szczególnie ważne w nauczaniu uczniów dyslektycznych?

Problemy uczniów dyslektycznych w głównej mierze są spowodowane deficytami językowymi zarówno na poziomie fonologiczno-ortograficznym, syntaktycznym, jak i semantycznym. W językach fleksyjnych ważną rolę odgrywa także moduł morfologiczny. Jeśli zaburzony jest pierwszy poziom, czyli występują trudności z przetworzeniem dźwięków na litery, to na kolejnych poziomach również pojawiają się problemy, np. uczeń z powodu trudności w dekodowaniu wyrazu nie może dotrzeć do jego znaczenia. W nauczaniu uczniów z dysleksją stosuje się przede wszystkim **ćwiczenia usprawniające funkcje językowe**. Ćwiczenia takie są dla nich bardzo wskazane, ponieważ rozwijają one:

- świadomość fonologiczną,
- słuch fonematyczny,
- płynność słowną,
- zdolności słowno-skojarzeniowe,
- zdolności tworzenia konstrukcji składniowych,
- umiejętności szybkich transformacji składniowych,
- zdolności semantyczne, poszerzające zasób słownictwa,
- umiejętności poprawności językowej,
- umiejętności stosowania wyrazu najtrafniejszego,
- umiejętności szybkiego wyszukiwania synonimów, antonimów, homonimów, paronimów,
- umiejętności sprawnego operowania słownictwem.

Na czym polegają ćwiczenia usprawniające funkcje językowe uczniów dyslektycznych?

Do ćwiczeń usprawniających funkcje językowe należą:

- określanie nagłosu, wygłosu i śródgłosu w wyrazach,
- ćwiczenie analizy (*słowo = s-t-o-w-o*) i syntezy słuchowej (*s-t-o-w-o = słowo*),
- wyklaskiwanie, wytupywanie, wystukiwanie ołówkiem na blacie ławki (z jednoczesnym wymawianiem) sylab w podanych wyrazach,
- określanie głoski, która różni dwa wyrazy,
- tworzenie nowego wyrazu przez zmianę głoski,
- tworzenie wyrazów zaczynających się daną głoską,
- różnicowanie takich samych sylab w szeregu innych,
- wyodrębnianie wyrazu ukrytego w innym wyrazie,
- tworzenie nowego wyrazu poprzez zamianę kolejności liter,
- tworzenie nowego wyrazu poprzez zamianę kolejności sylab,
- tworzenie nowego wyrazu przez dodanie głoski na początku, w środku, na końcu wyrazu,
- różnicowanie wyrazów identycznych i podobnie brzmiących,
- tworzenie wyrazu z głoską opozycyjną np. pod względem dźwięczności,
- utrwalanie ciągów słownych, ćwiczenie pamięci słuchowej (np. dni tygodnia, nazwy miesięcy, kolejność liter alfabetu),
- wymyślanie słów różnej długości (np. dwu-, trzy-, czterosylabowych),
- kończenie słów,
- przekształcanie słów,
- tworzenie łańcuszka wyrazów, należących do tych samych części mowy,
- odgadywanie, który wyraz zniknął z szeregu eksponowanych uprzednio słów,
- odnajdywanie w szeregu wyrazów takiego, który nie rymuje się z pozostałymi,
- odgadywanie zaszyfrowanych wyrazów,
- tworzenie słów mających to samo zakończenie,
- tworzenie określeń do podanych wyrazów,
- tworzenie z podanego słowa innych wyrazów,

- wymienianie rzeczy i pojęć, które mają wspólną cechę (np. można o nich powiedzieć, że są proste),
- tworzenie par słów (dobieranie słowa kojarzącego się z danym pojęciem),
- układanie *scrabble*,
- rozwiązywanie zagadek, rebusów, krzyżówek,
- tworzenie wyliczanek i układów literowych (anagramów),
- tworzenie ciągów logicznych łączących się słów,
- wyszukiwanie słowa, które nie pasuje do szeregu pozostałych, np. pod względem przynależności do części mowy,
- dobieranie wyrazów należących do tych samych części mowy,
- wymyślanie słów o przeciwstawnym znaczeniu (tworzenie antonimów),
- wyszukiwanie słów, które brzmią tak samo, a oznaczają coś innego (tworzenie homonimów),
- porównywanie paronimów (par wyrazów podobnych, np. różniących się jedną głoską),
- poszukiwanie jednakowych liter w szeregu eksponowanych wyrazów,
- zakreślanie jednakowych części w wyrazach,
- tworzenie rodziny wyrazów,
- grupowanie wyrazów należących do tej samej rodziny,
- porównywanie par wyrazów i określanie, czy należą one do tej samej rodziny,
- kończenie zdań,
- zmienianie kolejności słów w zdaniu,
- uzupełnianie zdań brakującymi słowami,
- określanie cech rzeczy, zwierząt i ludzi,
- wymyślanie porównań,
- układanie zdań, w których każde słowo zaczyna się daną głoską,
- układanie pytań i zdań przeczących,
- uzupełnianie podanych sekwencji poprzez dopisanie brakującego elementu (ćwiczenia w tworzeniu analogii),
- określanie, czy wypowiedź jest prawdziwa, czy nie.

Jakie ćwiczenia w czytaniu stosuje się dla uczniów z dysleksją?

Do ćwiczeń doskonalących techniki czytania przez uczniów z dysleksją rozwojową należą:

- ćwiczenia w rozpoznawaniu relacji: głoska-litera,
- ćwiczenia czytania metodą sylabową, wykorzystującą zróżnicowanie kolorystyczne sylab lub poprzez zaznaczanie łuków pod sylabami,
- ćwiczenia fonetyczne na wyizolowanych wyrazach,
- ćwiczenia poszerzające pole widzenia z wykorzystaniem tablic literowych i piramid wyrazowych – trening widzenia peryferyjnego,
- ćwiczenia eliminujące fonetyzację,
- ćwiczenia antyregresyjne z wykorzystaniem zestawów wyrazów podobnych do siebie, służących do ich szybkiego różnicowania,
- ćwiczenia utrzymujące właściwy rytm czytania,
- ćwiczenia imitacyjne z wykorzystaniem zapisu magnetofonowego lub CD,
- ćwiczenia w czytaniu chóralnym.

Jakie ćwiczenia w rozumieniu czytanego tekstu stosuje się w nauczaniu uczniów z dysleksją rozwojową?

Do ćwiczeń doskonalących rozumienie czytanego tekstu należą:

- ćwiczenia doskonalące koncentrację uwagi,
- ćwiczenia doskonalące selekcję i grupowanie informacji,
- ćwiczenia doskonalące szybkość przetwarzania informacji,
- ćwiczenia rozszerzające zasób słownictwa w sposób kontekstowy, jak i bezkontekstowy,
- tworzenie synonimów,
- sporządzanie list wyrazów na podstawie obrazka,
- sporządzanie słowniczków tematycznych,
- ćwiczenia morfologiczne – tworzenie wyrazów pokrewnych słowotwórczo,
- ćwiczenia w czytaniu syntetycznym,
- ćwiczenia rozwijające umiejętność wyszukiwania w tekście słów kluczowych,

- ćwiczenia rozwijające umiejętność wyszukiwania w tekście zdań, zawierających podstawowe myśli,
- czytanie fragmentaryczne z odszukaniem informacji, zrelacjonowanej przez nauczyciela,
- czytanie z podziałem na role,
- czytanie tekstu podzielonego logicznie na akapity i referowanie treści po przeczytaniu każdego akapitu,
- odczytywanie fragmentu tekstu stanowiącego odpowiedź na sformułowane przez nauczyciela pytania,
- redagowanie tytułów do ustalonych fragmentów tekstu,
- redagowanie planu czytanego tekstu,
- określanie na podstawie treści tekstu, czy podana informacja jest prawdziwa,
- uzupełnianie dialogów,
- czytanie specjalnie opracowanych tekstów – w pełnej wersji i z lukami,
- ukierunkowanie procesu czytania poprzez wcześniejsze zasygnalizowanie przez nauczyciela pytań, zagadnień, problemów, na które należy zwrócić uwagę,
- czytanie tekstu i udzielanie odpowiedzi na pytania (zamknięte, a następnie otwarte) testu służącego do sprawdzenia stopnia rozumienia czytanych treści,
- porządkowanie fragmentów tekstu zgodnie z chronologią zdarzeń,
- wyrażanie własnej oceny na temat przeczytanego tekstu,
- układanie dialogu z rozsypanki replik na podstawie schematu.

Opracowała Magdalena Pabijanek